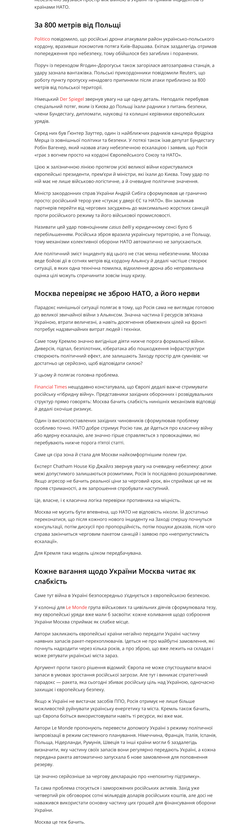

Casus belli на польському кордоні: страх і нерішучість Європи розв'язує Москві руки

КАРПЕЦЬ ОЛЕКСАНДР — 13 Вересня 2026, 21:55 — 10 Mins Read — ПОЛІТИКА

Росія дедалі відвертіше перевіряє, де проходить межа терпіння Європи та НАТО. Удари по українських об'єктах безпосередньо біля кордонів Альянсу, диверсії, безпілотники над європейськими аеропортами й атаки на критичну інфраструктуру вже складаються не в низку випадкових епізодів, а в цілком послідовну стратегію.

Її логіка проста: підвищувати ставки доти, доки відповідь Заходу залишається контрольованою, запізнілою й передбачуваною. Кремль навряд чи прагне прямої великої війни з НАТО просто зараз, але він явно намагається з'ясувати, наскільки далеко можна зайти, не отримавши відповіді, яка справді змусить відступити.

Дізнатися більше
- Освітні курси
- Інвестиційні можливості
- Медіа-моніторинг

Останній небезпечний епізод стався 13 вересня на українсько-польському кордоні. Російські дрони атакували район залізничного переходу Ягодин–Дорогуськ, пошкодили локомотив пасажирського потяга та інфраструктуру, а один з ударів стався приблизно за 800 метрів від території Польщі.

Особливо тривожно те, що в цей самий час цією ділянкою поверталися з Києва західні політики, дипломати, депутати та радники, які брали участь у Ялтинській європейській стратегії. Серед них були колишній прем'єр Великої Британії Борис Джонсон, експрем'єр Швеції Карл Більдт і радники європейських урядів.

Немає публічних доказів, що Москва свідомо полювала саме на цей потяг. Але сам факт, що російський удар стався на стратегічній залізничній артерії буквально поруч із групою західних високопосадовців, показує, наскільки небезпечно звузився простір між війною в Україні та прямим інцидентом із країнами НАТО.

За 800 метрів від Польщі

Politico повідомило, що російські дрони атакували район українсько-польського кордону, вразивши локомотив потяга Київ–Варшава. Екіпаж заздалегідь отримав попередження про небезпеку, тому обійшлося без загиблих і поранених.

Поруч із переходом Ягодин–Дорогуськ також загорілася автозаправна станція, а удару зазнала вантажівка. Польські прикордонники повідомили Reuters, що роботу пункту пропуску ненадовго припиняли після атаки приблизно за 800 метрів від польської території.

Німецький Der Spiegel звернув увагу на ще одну деталь. Неподалік перебував спеціальний потяг, яким із Києва до Польщі їхали радники з питань безпеки, члени Бундестагу, дипломати, науковці та колишні керівники європейських урядів.

Серед них був Ґюнтер Зауттер, один із найближчих радників канцлера Фрідріха Мерца із зовнішньої політики та безпеки. У потязі також їхав депутат Бундестагу Робін Вагенер, який назвав атаку небезпечною ескалацією і заявив, що Росія «грає з вогнем просто на кордоні Європейського Союзу та НАТО».

Цією ж залізничною лінією протягом усієї великої війни користувалися європейські президенти, прем'єри й міністри, які їхали до Києва. Тому удар по ній має не лише військово-логістичне, а й очевидне політичне значення.

Міністр закордонних справ України Андрій Сибіга сформулював це гранично просто: російський терор уже «стукає у двері ЄС та НАТО». Він закликав партнерів перейти від чергових засуджень до максимально жорстких санкцій проти російського режиму та його військової промисловості.

Називати цей удар повноцінним *casus belli* у юридичному сенсі було б перебільшенням. Російська зброя вразила українську територію, а не Польщу, тому механізми колективної оборони НАТО автоматично не запускаються.

Але політичний зміст інциденту від цього не стає менш небезпечним. Москва веде бойові дії в сотнях метрів від кордону Альянсу й дедалі частіше створює ситуації, в яких одна технічна помилка, відхилення дрона або неправильна оцінка цілі можуть спричинити зовсім іншу кризу.

Москва перевіряє не зброю НАТО, а його нерви

Парадокс нинішньої ситуації полягає в тому, що Росія сама не виглядає готовою до великої звичайної війни з Альянсом. Значна частина її ресурсів зв'язана Україною, втрати величезні, а навіть досягнення обмежених цілей на фронті потребує надзвичайних витрат людей і техніки.

Саме тому Кремлю значно вигідніше діяти нижче порога формальної війни. Диверсія, підпал, безпілотник, кібератака або пошкодження інфраструктури створюють політичний ефект, але залишають Заходу простір для сумнівів: чи достатньо це серйозно, щоб відповідати силою?

У цьому й полягає головна проблема.

Financial Times нещодавно констатувала, що Європі дедалі важче стримувати російську «гібридну війну». Представники західних оборонних і розвідувальних структур прямо говорять: Москва бачить слабкість нинішніх механізмів відповіді й дедалі охочіше ризикує.

Один із високопоставлених західних чиновників сформулював проблему особливо точно. НАТО добре стримує Росію там, де йдеться про класичну війну або ядерну ескалацію, але значно гірше справляється з провокаціями, які перебувають нижче порога п'ятої статті.

Саме ця сіра зона й стала для Москви найкомфортнішим полем гри.

Експерт Chatham House Кір Джайлз звернув увагу на очевидну небезпеку: доки межі допустимого залишаються розмитими, Росія їх послідовно розширюватиме. Якщо агресор не бачить реальної ціни за черговий крок, він сприймає це не як прояв стриманості, а як запрошення спробувати наступний.

Це, власне, і є класична логіка перевірки противника на міцність.

Москва не мусить бути впевнена, що НАТО не відповість ніколи. Їй достатньо переконатися, що після кожного нового інциденту на Заході спершу почнуться консультації, потім дискусії про пропорційність, потім пошуки доказів, після чого справа закінчиться черговим пакетом санкцій і заявою про «неприпустимість ескалації».

Для Кремля така модель цілком передбачувана.

Кожне вагання щодо України Москва читає як слабкість

Саме тут війна в Україні безпосередньо з'єднується з європейською безпекою.

У колонці для Le Monde група військових та цивільних діячів сформулювала тезу, яку європейські уряди вже мали б засвоїти: кожне коливання щодо озброєння України Москва сприймає як слабке місце.

Автори закликають європейські країни негайно передати Україні частину наявних запасів ракет-перехоплювачів. Ідеться не про майбутні замовлення, які почнуть надходити через кілька років, а про зброю, що вже лежить на складах і може рятувати українські міста зараз.

Аргумент проти такого рішення відомий: Європа не може спустошувати власні запаси в умовах зростання російської загрози. Але тут і виникає стратегічний парадокс — ракета, яка сьогодні збиває російську ціль над Україною, одночасно захищає і європейську безпеку.

Якщо ж Україні не вистачає засобів ППО, Росія отримує не лише більше можливостей руйнувати українську енергетику та міста. Кремль також бачить, що Європа боїться використовувати навіть ті ресурси, які вже має.

Автори Le Monde пропонують перевести допомогу Україні з режиму політичної імпровізації в режим системного планування. Німеччина, Франція, Італія, Іспанія, Польща, Нідерланди, Румунія, Швеція та інші країни могли б заздалегідь визначити, яку частину своїх запасів вони регулярно передають Україні, а кожна передана ракета автоматично запускала б нове замовлення для поповнення резерву.

Це значно серйозніше за чергову декларацію про «непохитну підтримку».

Та сама проблема стосується і заморожених російських активів. Захід уже четвертий рік обговорює сотні мільярдів доларів російських коштів, але досі не наважився використати основну частину цих грошей для фінансування оборони України.

Москва це теж бачить.

Кремль отримує запрошення йти далі

У The Washington Post Макс Бут описує російську тактику старою максимою, яку часто приписують Леніну: якщо багнет натрапляє на сталь — відступай, якщо на м'яке — просувайся вперед.

Авторство фрази сумнівне, але логіку поведінки Кремля вона передає досить точно. Росія посилює тиск там, де попередня провокація не мала для неї відчутної ціни.

Європа вже бачила підозрілі підпали, диверсії, пошкодження кабелів, спроби атакувати вантажну авіацію й змови проти керівників оборонних компаній. Тепер до цього додаються безпілотники над стратегічними об'єктами та дедалі агресивніші операції поблизу кордонів НАТО.

Німеччина відповіла на частину російських дій закриттям консульства в Бонні та російського культурного центру в Берліні. Для дипломатичної практики це неприємний крок, але навряд чи саме він змусить російські спецслужби переглянути свою стратегію.

Американський фактор робить картину ще складнішою.

Дональд Трамп водночас говорить про необхідність миру, скорочує частину допомоги Україні та продовжує демонструвати бажання зберегти особистий канал із Путіним. Для Москви суперечливість цих сигналів означає можливість грати на розбіжностях між США та Європою.

Особливо небезпечно, якщо Кремль дійде висновку, що Вашингтон прагнутиме уникати будь-якої прямої конфронтації практично за будь-яких обставин. Тоді російська спокуса перевіряти наступну межу лише зростатиме.

Саме тому західна допомога Україні є не благодійністю і навіть не тільки підтримкою держави, яка стала жертвою агресії. Український фронт сьогодні залишається головним місцем, де можна зупинити російську військову машину, не доводячи справу до прямого зіткнення Росії та НАТО.

Чим сильніша Україна, тим менше ресурсів і впевненості залишається у Кремля для небезпечних експериментів на інших напрямках.

Там, де Захід діє жорстко, Росія відступає

Показово, що існують і приклади іншої поведінки.

Reuters повідомило, що союзники по НАТО навесні зірвали російську операцію біля Шпіцбергена, де підрозділи Головного управління глибоководних досліджень російського Міноборони випробовували технології, пов'язані з ураженням підводної інфраструктури.

В операції брали участь Велика Британія, Норвегія та США. Союзники виявили російську активність, відстежили судна й фактично змусили росіян припинити навчання та залишити район.

Жодного кабелю пошкоджено не було.

Це локальний епізод, але він добре демонструє різницю між двома моделями реагування. Коли Москва бачить реальну присутність, спостереження й готовність фізично зірвати операцію, вона здатна відступити.

Проблема в тому, що така рішучість поки не стала загальним правилом.

Росія продовжує вивчати підводні кабелі, аеропорти, залізниці, оборонні підприємства та інші вразливі місця європейської інфраструктури. І немає причин вважати, що вона припинить це робити добровільно.

Польща вже не хоче чекати

На цьому тлі Польща звучить значно жорсткіше за більшість західноєвропейських столиць.

Після атаки біля Ягодина прем'єр Дональд Туск провів екстрену нараду служб безпеки й попередив, що російська ескалація вже стала реальністю. За його словами, не можна виключати, що найближчими тижнями чи місяцями вона безпосередньо торкнеться польської території.

Заступник міністра оборони Польщі Цезарій Томчик зробив із удару ще пряміший висновок. Тим, хто ставить під сумнів необхідність військової підтримки України, він запропонував уважно подивитися на те, наскільки близько війна вже підійшла до польського кордону.

Для Варшави формула «Україна має перемогти» давно перестала бути політичним жестом солідарності. Це питання польської національної безпеки.

Ще жорсткіше висловлюється міністр закордонних справ Радослав Сікорський. В інтерв'ю The Sunday Times він назвав російську кампанію проти Заходу вже не просто саботажем, а «державним тероризмом».

На його думку, межа проходить там, де операції спрямовані не лише на пошкодження майна, а й створюють реальну загрозу людським життям. І ця межа, за оцінкою польського міністра, дедалі частіше перетинається.

Сікорський визначає російські дії як «агресію, що не доходить до вторгнення». Її мета — знаходити слабкі місця західних держав і перевіряти, якою буде їхня реакція.

Польща відповідає на це не тільки словами.

Варшава витрачає на оборону майже 5% ВВП — найбільшу частку серед країн НАТО — й активно закуповує озброєння. Польське керівництво виходить із припущення, що чекати моменту, коли російська загроза стане беззаперечно очевидною для всіх, уже пізно.

У Сікорського є й значно сміливіша пропозиція.

Він закликає НАТО інтенсивніше проводити навчання біля Калінінградської області, щоб змусити Москву перекидати туди сили з українського фронту. Логіка проста: якщо Росія змушує НАТО витрачати ресурси на захист від її провокацій, Альянс теж повинен створювати для Кремля військові дилеми.

«Ми маємо проводити навчання настільки рішуче, щоб він не був упевнений у наших намірах», — пояснив Сікорський.

Ця думка може здаватися надто ризикованою для частини Європи, але вона принаймні виходить із логіки стримування, а не постійного відступу від чергової червоної лінії.

Європі бракує не ресурсів, а рішення

Найдивніше в усій нинішній ситуації те, що Європа об'єктивно сильніша за Росію.

Її сукупна економіка в рази більша, технологічні можливості значно ширші, а разом із США військовий потенціал НАТО незрівнянний із російським. Проблема не в тому, що Росія сильніша.

Проблема в іншому: Москва поки значно краще розуміє, чого хоче досягти, і значно швидше готова ризикувати заради результату.

Європейська політика натомість постійно намагається знайти ідеальну точку між стримуванням Росії та небажанням її «провокувати». У результаті сама боязнь ескалації поступово стає фактором, який цю ескалацію заохочує.

Кремль бачить: після кожного нового інциденту європейські столиці спочатку запитують себе, як не перейти межу. Москва в цей момент думає про інше — чи можна пересунути цю межу ще на кілька метрів.

Саме тому вибухи за 800 метрів від Польщі не можна розглядати як чергову подробицю війни в Україні.

Це попередження.

Поки українська армія утримує Росію на своїй території, Європа має можливість готуватися, переозброюватися й вибудовувати справжнє стримування. Якщо ж континент використає цей час для нових дискусій про те, чи не буде черговий крок «надто провокаційним», наступна російська перевірка може відбутися вже не за сотні метрів від НАТО.

І тоді простору для дискусій стане значно менше.

🌟 Читайте «Експерт» у своєму смартфоні — додайте нас в Google Discover

Помітили помилку у матеріалі? Повідомте редакцію: corrections@expert.in.ua

Casus belli | європа | НАТО | Польща | Росія

ОСТАННІ НОВИНИ

СЬОГОДНІ

- 22:29 Джинси знову виглядатимуть як нові: ось як їх треба прасувати
- 22:20 Терези можуть вивести з себе три знаки зодіаку: кому з ними найважче
- 22:11 Такий ремонт може вдарити по кишені двічі: що знижує привабливість житла для покупців
- 22:02 Хлопці масово роблять кучері: чоловіча завивка повернулася в моду
- 21:56 Студентам дадуть до 40 500 грн на навчання: хто отримає гроші і що для цього потрібно
- 21:55 Casus belli на польському кордоні: страх і нерішучість Європи розв'язує Москві руки
- 21:48 Осіння посадка дерев має свої правила: що зробити, щоб саджанець пережив зиму
- 21:36 Сині джинси втрачають популярність: восени в моду входить інший колір
- 21:28 Остапчук відповів, чи назавжди виїхав з України до Канади
- 21:24 Зеленський ввів санкції проти своєї колишньої прессекретарки Юлії Мендель

LOAD MORE

ТОВ «НОВА МЕДІА ГРУПА» © 2014—2026
Реєстрація R40-06871 у Реєстрі суб'єктів у сфері медіа
Адреса: 01014, м. Київ, вул. Звіринецька, 63
editor@expert.in.ua
corrections@expert.in.ua
reklama@expert.in.ua

expert.in.ua © 2026 Всі права захищено.